

LESBRIEF

NEDERLAND VERTAALT JUNIOR ENGELS - NEDERLANDS

Inleiding voor de docent

Vertalen is een vak, een kunst en een wetenschap

Vertalers ontsluiten cultureel erfgoed uit andere landen en stellen lezers in de gelegenheid kennis te nemen van werken uit de wereldliteratuur die zonder vertaling een gesloten boek zouden zijn gebleven. Om het belang van vertalen en vertalers te onderstrepen, organiseert Verstegen & Stigter de landelijke vertaalmanifestatie **Nederland Vertaalt**. Nederland Vertaalt bestaat uit twee onderdelen: een vertaalwedstrijd in samenwerking met NRC en een Grote Vertaaldag.

Vertaalwedstrijd in de krant

Op **19 januari 2018** worden in **NRC Handelsblad** en **NRC.next** acht teksten in verschillende talen aangeboden, met de uitnodiging aan lezers om vertalingen in te sturen. De vertaalopgaven zijn vanaf dan ook te vinden op www.nederlandvertaalt.nl. Vertalingen kunnen tot 14 maart 2018 worden ingezonden via de website www.nederlandvertaalt.nl. Deelname aan de vertaalwedstrijd is **gratis**.

Nederland Vertaalt Junior

Een belangrijk onderdeel van de vertaalwedstrijd is **Nederland Vertaalt Junior**. Van de acht vertaalopgaven richten wij ons met twee vertaalopgaven specifiek op leerlingen uit het voortgezet onderwijs. Leerlingen worden uitgenodigd om de Nederlandse songtekst **Energie** van Ronnie Flex in het Engels te vertalen, en de Engelse songtekst **Something Just Like This** van Coldplay te vertalen naar het Nederlands.

Doel van Nederland Vertaalt Junior is jongeren te laten kennismaken met vertalen. Vertalen is zowel leerzaam als leuk. Het puzzelen met taal en het plezier van het vinden van goede oplossingen gaan samen met het besef van de grote rijkdom van taal. Door intensief met een tekst om te gaan, vergroten de leerlingen spelenderwijs hun woordenschat en oefenen zij hun lees- en schrijfvaardigheid. De creativiteit wordt uitgedaagd en door te vertalen stuiten de scholieren op eigen(aardig)heden van talen die min of meer vanzelf leiden tot nadenken en met elkaar van gedachten wisselen over betekenis en cultuurverschillen.

Grote Vertaaldag

Op zaterdag 9 juni 2018 vindt in Utrecht de **Grote Vertaaldag** plaats, waar inzendingen van de vertaalwedstrijd worden besproken in werkgroepen die onder leiding staan van de zeven jury's die de inzendingen hebben beoordeeld. De jury van Nederland Vertaalt Junior nomineert drie vertalingen per vertaalopgave. De winnaar wordt bekendgemaakt op de Grote Vertaaldag. Alle genomineerden krijgen eind april bericht over hun nominatie.

Nederland Vertaalt wordt mede mogelijk gemaakt door NRC, Prins Bernhard Cultuurfonds, K.F. Hein Fonds en de M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting.

Lesbrief voor de leerlingen

De vertaalwedstrijd van Nederland Vertaalt Junior bestaat uit **twee songteksten**:

- A. De Nederlandse tekst **Energie** van Ronnie Flex (die in het Engels vertaald moet worden).
- B. De Engelse songtekst **Something Just Like This** van Coldplay (te vertalen naar het Nederlands).

Je kunt je vertaling van één van beide teksten insturen, maar je mag ook beide songteksten vertalen.

In deze lesbrief behandelen we delen van de Engelse songtekst **Something Just Like This** van Coldplay. De volledige tekst is te vinden op pagina 7 van deze lesbrief, en op www.nederlandvertaalt.nl.

Bij elke songtekst kom je vertaalproblemen tegen die te maken hebben met vorm en inhoud. Deze lesbrief is gericht op precies deze twee aspecten. Twee gouden regels:

- Het is een songtekst; die moet je dus ook in de vertaling nog kunnen zingen. Maak er een goed lopende vertaling van. Waar het origineel rijmt, moet de vertaling ook rijmen.
- Elke song vertelt een verhaal, elke vertaling moet ook een verhaal vertellen. Het kan een ander verhaal zijn, maar je vertaling moet wel een logische eenheid vormen.

Om te beginnen enkele tips

Vijf gouden tips van Bindervoet & Henkes (de vertalers van onder meer alle songteksten van The Beatles en Bob Dylan).

Tip 1 Je vertaalt een liedje dat gezongen wordt op een melodie die al bestaat. Zing daarom altijd mee met wat je vertaalt. Zoek waar de klemtonen liggen op de maat van de muziek. Ga mee met de *flow* van het ritme. Alleen dan merk je of het past. Je mag natuurlijk wel eens smokkelen, afhankelijk van het lied en/of de artiest, maar het mooiste is als jouw vertaling precies meeloopt met het origineel.

Tip 2 Waar moet je beginnen met vertalen? Vaak bedenk je plotseling de vertaling voor een woord, of voor een regel of de titel, wanneer je die maar lang genoeg in je hoofd hebt laten rondgaan. En als je die ingang eenmaal hebt, als je die deur hebt ontdekt, kun je de rest van het gebouw eromheen optrekken. Je kunt beter met het refrein beginnen dan met de eerste regel. En bij rijmende regels kun je beter bij de laatste rijmende regel beginnen en dan terugwerken. Neem af en toe afstand van de tekst. Leun even achterover en doe je ogen dicht. Waar wil j^óuw tekst heen?

Vergeet bij het vertalen niet dat de muziek al veel van het emotionele werk opknapt: de muziek bepaalt voor een belangrijk deel de stemming en geeft lading aan de tekst.

Tip 3 Wees niet bang om het fout te doen. En wees vooral niet te voorzichtig. Vergeet niet dat je altijd de muziek hebt die het gevoel van de woorden ondersteunt. Soms is een liedtekst een stuk banaler (of ‘normaler’) dan je altijd gedacht hebt toen je hem in de oorspronkelijke taal hoorde. Of juist ábnormaler. In het Nederlands komt alles vier keer zo hard aan. Liedjes bevatten vaak rare dingen, dingen die niet kloppen. Als je vertaalt, kun je je best vreemde dingen permitteren. Dus wees niet bang om rare of ‘stomme’ woorden te gebruiken – eenmaal gezongen kunnen die uitstekend werken. Het wordt hoe dan ook altijd anders. Maak gebruik van dat gegeven.

Tip 4 Houd in het oog wat dit specifieke liedje bijzonder maakt. Probeer te bedenken waarom het is geschreven zoals het geschreven is. Wat is de kern van het verhaal? Maak in je vertaling de grappige dingen grappig en de mooie dingen mooi.

Tip 5 Je kunt het ook helemaal anders doen, en een volstrekt nieuwe tekst maken op de melodie van het origineel. Dat kan een parodie zijn, of een vertaling louter op klank (een zogenaamde ‘mama-appelsapvertaling’). Het kan ook een smartlap zijn. In Nederland zijn vaak zulke eigenzinnige ‘vertalingen’ in de hitparade terechtgekomen: denk aan *File*, van André van Duin op de wijs van *Feelings*, en *Laat me alleen* van Rita Hovink op de wijs van *Pazza idea* van Patty Pravo. Wij willen hits!

Nog wat algemene tips

Tip 6 Bekijk de clip van Coldplay (The Chainsmokers & Coldplay) op **youtube**:
<https://www.youtube.com/watch?v=FM7MFYoylVs>

Zing hardop mee met het origineel en probeer meteen wat vertalingen uit.

Tip 7 Print de tekst uit en onderstreep de lettergrepen die beklemtoond zijn.

Tip 8 Er bestaan verschillende vertaalhulpmiddelen waar je gebruik van kunt maken:

- woordenboeken: Engels woordenboek, synoniemenwoordenboek of synoniemen.net, rijmwoordenboek van Jaap Bakker of op internet, en vergeet urbandictionary.com niet.
- je naaste omgeving: ouders, mede-leerlingen, docenten.
- vertaalprogramma's zoals Google Translate (translate.google.nl) en www.vertalen.nu/zinnen/. Gebruik deze programma's wel met beleid.

Vertaalhulpmiddelen zijn niet verboden, maar gebruik altijd je eigen verstand, en vooral: je eigen creativiteit en originaliteit.

Oefening

Vertaal de terugkerende refreinregel in het liedje van Coldplay ('I want something just like this') met behulp van vertalen.nu/zinnen/ of babelfish.com.
Wat vind je van het resultaat? Kun je het lekker meezingen?

Waarschuwing!

Op internet zijn heel veel kant-en-klaar-vertalingen van songteksten te vinden. Kijk bijvoorbeeld eens naar die van Coldplay op:

<http://songteksten.net/translation/78/99877/coldplay/something-just-like-this.html>.

Het is een vertaling van de tekst, maar een liedje is het niet.

(Het heeft trouwens geen zin om zo'n internetvertaling te kopiëren en in te zenden voor deze wedstrijd.)

Vertaalprogramma's als translate.google.nl en www.vertalen.nu/zinnen/ laten vooral zien hoe het niet moet, en waarom vertalen altijd (denken wij tenminste) mensenwerk zal blijven.

Aan de slag!

We gaan ons nu concentreren op een aantal regels van de songtekst. Je vindt hieronder aanwijzingen, aandachtspunten en vragen bij de opdrachten.

'Something Just like This' - Coldplay

De eerste zeven regels (de hele songtekst is te vinden op pagina 7):

- A 'I've been reading books of old'
- B 'The legends and the myths'
- C 'Achilles and his gold'
- D 'Hercules and his gifts'
- E 'Spiderman's control'
- F 'And Batman with his fists'
- G 'And clearly I don't see myself upon that list'

Opdracht 1 – een paar vragen

- 1 We zien hier vier superhelden voorbij komen. Maak een lijst met superhelden, maar beperk je niet tot de Griekse mythologie en de Amerikaanse populaire cultuur. Kijk ook naar sporthelden, naar personages uit games (Supermario). Kun je die namen in de muziek passen? En is er iets leuks mee te doen?
2. Zou het voor de boodschap iets uitmaken als je andere namen invult? Of als je andere dingen invult die bij deze helden horen?
3. Vijf van de acht regels eindigen op een korte 'i'-klank. Maak een lijstje met Nederlandse woorden die ook op een korte 'i'-klank eindigen, zoals 'dit' en 'mist'. Zitten daar woorden bij die ook in dit verhaal zouden passen? Vertaal de eindwoorden van alle regels en probeer de klanken te vinden waarmee je in de vertaling de meeste kanten uit kan. Dat is waarschijnlijk niet die 'i'-klank!
4. De verteller vergelijkt zichzelf met superhelden, om te zeggen dat hij niet zo is, en zij zegt dat ze dat niet erg vindt. Wat vindt zij dan wél belangrijk?
5. Wat denk je dat 'something just like this' is? Wat denk je dat er gebeurt als zij zegt 'I want something just like this'?
6. Zijn er nog andere dingen die 'something just like this' kunnen zijn en die even begerenswaardig zouden zijn, behalve die kus?

Opdracht 2 – maak nu Nederlands van de Engelse tekst

Een paar aanwijzingen en aandachtspunten

Zorg dat je je vertaling kan meezingen met het origineel. Vertaal zin voor zin, maar verlies het geheel niet uit het oog. Hou in de gaten waar het precies over gaat, zelfs al weet je niet precies waar het over gaat; als het gevoel bij de regels maar klopt. Kijk allereerst naar de aanwijzing bij regel E. hieronder.

- Regel A. **'Ive been reading books of old'**
Deze regel – en vrijwel alle andere regels in dit liedje eindigen op een beklemtoonde lettergreep, dus 'boeken' en 'lezen' gaan niet passen. Dat is een van de grote problemen bij vertalen uit het Engels: het Nederlands heeft bijna altijd meer lettergrepen nodig. Je moet dus wat anders verzinnen!
- Regel B. **'The legends and the myths'**
Hetzelfde probleem, met in 'legends' het extra probleem dat de klemtoon ergens anders ligt dan in het Nederlandse 'legendes'. Blijf de klemtonen altijd goed leggen, verzin andere woorden als het moet, of gooi het om en begin met 'De mythes en ...'.
- Regel C. **'Achilles and his gold'**
Zoals je ziet, gaat het in de tekst om helden. Wat die helden 'in het echt' kunnen of waar ze over beschikken, is vrij willekeurig gekozen. (Het had net zo goed 'Hercules and his gold' kunnen zijn.) En dat 'gold' is er alleen maar omdat het rijmt op 'old'. Die vrijheid heeft de vertaler hier dus ook. Zorg dat wat je verzint niet als rijm dwang overkomt, maar als iets dat echt is, en onontkoombaar.
- Regel D. **'Spiderman's control'**
Ook hier (half)rijmt 'control' op 'gold' en 'old'. Je moet dus drie (natuurlijke) rijmwoorden verzinnen.
- Regel E. **'And clearly I don't see myself upon this list'**
Deze regel loopt in één keer heel anders, met veel meer lettergrepen dan de voorgaande regels. En het is een soor climax van het couplet. Begin met deze regel natuurlijk lopend te vertalen, en vind een rijmwoord dat mogelijkheden biedt. Werk dan van daaruit terug.

Dit is nog maar het begin van je vertaling. De songtekst bevat nog meer regels. Zie voor de complete vertaalopgave pagina 7 van deze lesbrief, en de website www.nederlandvertaalt.nl.

Zelf uitvoeren?

De vertaling van de songtekst kan worden ingezonden via www.nederlandvertaalt.nl. Maar er zijn nog andere mogelijkheden. Het gaat om een songtekst. Die vraagt erom gezongen te worden. Je mag je vertaling ook insturen in gezongen vorm. Graag zelfs! Dat mag een solo-inzending zijn of een groepsproject, waarbij sommige leerlingen muziekinstrumenten spelen en anderen zingen. Van muzikale uitvoeringen ontvangen wij graag een filmpje.

Op de Grote Vertaaldag die plaatsvindt op zaterdag 9 juni 2018 in het Academieggebouw van de Universiteit Utrecht kunnen de genomineerde scholieren deelnemen aan een vertaalwerkgroep onder leiding van de juryleden die alle inzendingen hebben beoordeeld:

popster Spinvis, de vertalers Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes, en docent Engels Andrew Niemeijer. In de werkgroep worden de ingezonden vertalingen besproken en de filmpjes bekeken. Daar wordt ook bekendgemaakt wie de winnaars zijn in beide categorieën (Engels-Nederlands en Nederlands-Engels). De winnaars mogen aan het eind van de dag hun vertalingen live uitvoeren (of voorlezen) op het grote podium voor het voltallige publiek van de Grote Vertaaldag.

En: wat is er te winnen, behalve de eer?

De winnaars in beide categorieën (Nederlands-Engels en Engels-Nederlands) krijgen een geldbedrag van € 100,- per persoon (tot een maximum van € 300,- wanneer het om een groepsinzending gaat), een jaarabonnement op 7Days en een spellenpakket van de firma Hasbro.

De winnaars worden uitgenodigd om op de Grote Vertaaldag, op 9 juni 2018 in het Academieggebouw in Utrecht, hun vertaling voor te lezen of uit te voeren. Bovendien zal Popster SPINVIS live de winnende Nederlandse vertaling van 'Something Just Like This' van Coldplay uitvoeren.

Inzenden

Er zijn verschillende manieren om een vertaling in te sturen:

- > op papier
- > in de vorm van een filmpje waarin de inzenders hun vertaling zingen
- > in de vorm van een filmpje waarin de inzenders hun vertaling voordragen
- > een andere, zelf bedachte vorm

Alles mag! (Zolang de vertaling van de vertaalopgave er maar in zit.)

Inzenden van een vertaling kan (vanaf 19 januari) via het inzendformulier op onze website www.nederlandvertaalt.nl of via ons emailadres bureau@verstegenstigter.nl.

Grote bestanden kunnen via wetransfer.nl worden ingezonden.

Papieren inzendingen kunnen via de post worden gestuurd naar:

Verstegen & Stigter culturele projecten
Uiterdijk 66
4011 EW Zoelen

Inzenden kan vanaf 19 januari.

Veel succes en plezier! Wij zien uit naar jullie inzendingen.

Let op: de uiterste inzenddatum is **14 maart 2018**.

Something Just Like This

Coldplay

I've been reading books of old
The legends and the myths
Achilles and his gold
Hercules and his gifts
Spider-Man's control
And Batman with his fists
And clearly I don't see myself upon that list

But she said where d'you wanna go
How much you wanna risk?
I'm not looking for somebody
With some superhuman gifts
Some superhero
Some fairytale bliss
Just something I can turn to
Somebody I can kiss

I want something just like this
Oh, I want something just like this
Oh, I want something just like this
I want something just like this

I've been reading books of old
The legends and the myths
The testaments they told
The moon and its eclipse
Superman unrolls
A suit before he lifts
But I'm not the kind of person that it fits

She said where d'you wanna go
How much you wanna risk?
I'm not looking for somebody
With some superhuman gifts
Some superhero
Some fairytale bliss
Just something I can turn to
Somebody I can miss

I want something just like this
I want something just like this
Oh, I want something just like this
Oh, I want something just like this

Where d'you wanna go
How much you wanna risk?
I'm not looking for somebody
With some superhuman gifts
Some superhero
Some fairytale bliss
Just something I can turn to
Somebody I can kiss

I want something just like this
Oh, I want something just like this
Oh, I want something just like this
Oh, I want something just like this